

стратегиясының әсері талданды, АӨК кәсіпорындарының ұлттық нарығында жиі қолданылатын әртүрлі стратегиялар көрсетілді. Ғылыми-сараптамалық әдебиеттерді, аналитикалық есептерді, сондай-ақ нарықтық тәжірибелерді талдау негізінде автор стратегияны өзара байланысты мақсаттар бойынша жіктеу құрылымын ұсынды. Әзірленген құрылым азық-түлік нарығының қатысушылары үшін де, оны бақылау мен реттеуді жүзеге асыратын институттар үшін де практикалық маңызы бар.

ӨОЖ 658:338.46

ГТАХР 06.75.73

Джакупова А.К., магистр экономических наук, <https://orcid.org/0000-0001-7962-0285>
НАО «Западно-Казахстанский аграрно-технический университет имени Жангир хана», г. Уральск, ул. Жангир хана 51, 090009, Казахстан, asel-nur-2012@mail.ru

Dzhakupova A.K., master of economics sciences, <https://orcid.org/0000-0001-7962-0285>
NJSC «West Kazakhstan Agrarian and Technical University named after Zhangir khan», Uralsk, st. Zhangir khan 51, 090009, Kazakhstan, asel-nur-2012@mail.ru

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП ПЕН ІШКІ
АУДИТТІҢ АУТСОРСИНГІ: ӘЛЕУЕТІ МЕН БОЛАШАҒЫ
OUTSOURCING OF ACCOUNTING AND INTERNAL AUDIT IN KAZAKHSTAN:
POTENTIAL AND PROSPECTS**

Аннотация

Мақалада кәсіпорынның жалпы бухгалтерлік есеп жүйесіндегі бухгалтерлік аутсорсингтің түсінігі мен мағынасы, сонымен қатар рөлі қарастырылады. Қазақстанда аутсорсингті қолданудың артықшылықтары, кемшіліктері және келешегі зерттелді. Аутсорсинг саласында бухгалтерлік және салықтық есепті жүргізудің бағыттары, құқықтық негіздері, нұсқалары айқындалады. Ағымдағы бухгалтерлік есеп жүйесінде аутсорсингтік шығындарды көрсету проблемалары анықталып, оларды шешудің нұсқалары ұсынылған.

Бухгалтерлік есеп пен ішкі аудиттің аутсорсингі – қазіргі бизнес әлемінде, соның ішінде Қазақстан Республикасындағы қазіргі тәжірибе. Бұл мақалада қазақстандық контекстте осы тәжірибенің әлеуеті мен даму болашағы қарастырылған. Қазақстан Республикасының аумағында жұмыс істейтін компаниялар үшін бухгалтерлік есеп және ішкі аудит саласындағы аутсорсингтің негізгі артықшылықтары мен кемшіліктері талданған. Бухгалтерлік есеп пен аудитте аутсорсингті жүзеге асыру туралы шешім қабылдауға әсер ететін факторлар, мысалы, экономикалық тиімділік, жоғары білікті мамандарға қолжетімділік және жергілікті заңнаманы сақтау сияқты. Сайып келгенде, қазіргі заманғы үрдістер мен Қазақстанның бизнес-қоғамдастығы алдында тұрған міндеттерді ескере отырып, Қазақстан Республикасындағы бухгалтерлік есеп және ішкі аудит саласындағы аутсорсингтің өсу және даму перспективалары талқыланады.

Қазақстан Республикасындағы бухгалтерлік есеп пен ішкі аудит аутсорсингінің әлеуетін зерттеу және оның болашақта даму перспективаларын анықтау.

ANNOTATION

The article is devoted to the problem of finding ways for organizations to save money during the period. The article considers the concept and meaning, as well as the role of accounting outsourcing in the general accounting system of the enterprise. The advantages, disadvantages and prospects of outsourcing application in Kazakhstan are investigated. The directions, legal bases, options of accounting and tax accounting in the sphere of outsourcing use are defined. The problems of reflection of expenses on outsourcing in the current accounting system are outlined and variants of their solution are offered.

The modern development of market relations is characterized by the changeability of the structure of enterprises, their desire to promptly respond to the "pulsations" of the market without

additional costs. The protracted exit from the crisis of our country puts before entrepreneurs complex tasks of business survival. Organizations, especially small and medium-sized businesses that can not withstand competition with large "players" of the market, once again faces the question of analyzing cost items and finding possible ways to reduce them. One of the real ways to save money is outsourcing.

This type of services is relatively new in Kazakhstan. Some time ago the very concept of external accounting practically did not exist in our country. Now outsourcing of accounting is becoming more and more in demand. That is why the market of firms providing outsourcing services is rapidly developing.

Accounting services include the following types of services: bookkeeping of organizations, which

Кілт сөздер: бухгалтерлік есеп, қаржылық есеп беру, шағын кәсіпкерлік субъектісі, шағын кәсіпорын, аутсорсинг

Key words: accounting, accounting reporting, small business entity, small enterprise, outsourcing

Кіріспе. Компаниялар өздерінің бизнес-процестерін оңтайландыруға және операциялық тиімділікті арттыруға ұмтылатын бүгінгі динамикалық экономикалық жағдайда аутсорсингтік есеп пен ішкі аудит барған сайын өзекті стратегияға айналууда. Қазақстан Республикасы дамушы нарығы және белсенді бизнес-қауымдастығы бар ел бола отырып, сонымен қатар бухгалтерлік есеп пен аудит саласында аутсорсингті пайдалануға қатысты шешімдер қабылдау қажеттілігіне тап болып отыр.

Бұл функцияларды аутсорсинг компанияларға қаржылық есеп беру және ішкі процестерді бақылау жауапкершілігін мамандандырылған сыртқы жеткізушілерге тапсыра отырып, олардың негізгі бизнесіне назар аудару мүмкіндігін ұсынады. Бұл шығындарды төмендетуге, қызмет көрсету сапасын жақсартуға және жалпы бизнес тиімділігіне әкелуі мүмкін.

Бұл кіріспеде аутсорсингтік есеп пен ішкі аудит тақырыбының өзектілігін және оның Қазақстан Республикасы үшін маңызын қарастырып, осы мәселе бойынша әрі қарай зерттеу қажеттігін негіздейтін боламыз. Осы саладағы аутсорсингке сұраныстың өсуіне әсер ететін негізгі факторларды, сондай-ақ оны пайдаланумен байланысты ықтимал пайдалар мен тәуекелдерді қарастырайық. Біз сондай-ақ осы зерттеудің күтілетін нәтижелері мен мақсаттарын қысқаша сипаттайтын боламыз.

«Қазақстан Республикасындағы бухгалтерлік есеп және ішкі аудит аутсорсингі: әлеуеті және болашағы» тақырыбының өзектілігі бірнеше факторларға байланысты:

1. Экономикалық шындық: Заманауи жаһандану және өсіп келе жатқан бәсекелестік жағдайында компаниялар мен кәсіпкерлер өздерінің бизнес-процестерін оңтайландыруға және шығындарды азайтуға ұмтылууда. Бухгалтерлік есеп пен ішкі аудиттің аутсорсингі осы мақсаттарға жету құралдарының бірі болып табылады.

2. Заңнамаларды дамыту: Салық және бухгалтерлік есеп заңнамасын енгізу және үнемі жаңартып отыру мамандардың жоғары білікті және заманауи білімін талап етеді. Аутсорсинг өзіңіздің ішкі бөліміңізді ұстамай-ақ осы саладағы кәсіби қызметтерге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

3. Жақсартылған сапа: Сыртқы аудиторлар мен аутсорсингтік бухгалтерлік фирмалар көбінесе үлкен тәжірибе мен ресурстарға ие болады, бұл ұйымдағы бухгалтерлік есеп пен ішкі бақылау сапасын жақсартуға әкелуі мүмкін.

4. Икемділік және ауқымдылық: Аутсорсинг компанияларға қызметкерлерді жалдау немесе инфрақұрылымды қолдау бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелерді қабылдамай-ақ жұмыс көлемінің немесе жоба ерекшеліктерінің өзгеруіне бейімделуге мүмкіндік береді.

Осы факторлардың негізінде Қазақстан Республикасындағы бухгалтерлік есеп пен ішкі аудиттің аутсорсингінің әлеуеті мен перспективаларын зерттеу Қазақстанның бизнес қауымдастығы мен мемлекеттік органдары үшін әрі қарай зерттеуді және талдауды қажет ететін маңызды тақырып болып табылады.

Тапсырмалар:

- Қазақстан Республикасындағы қолданыстағы бухгалтерлік есеп пен ішкі аудиттің аутсорсинг тәжірибесіне шолу жасау.

- Қазақстан нарығындағы компаниялар үшін осы саладағы аутсорсингтің негізгі артықшылықтары мен кемшіліктерін анықтау.

- Бухгалтерлік есеп пен аудиттің аутсорсингін жүзеге асыру туралы шешім қабылдауға әсер ететін факторларды талдау.

- Қазақстандағы бухгалтерлік есеп саласында аутсорсинг жобаларын сәтті жүзеге асыру тәжірибесін зерттеу.

- Елдегі қазіргі экономикалық, құқықтық және технологиялық үрдістерді және әлемдік тәжірибені ескере отырып, болашақта бухгалтерлік есеп пен ішкі аудитте аутсорсингтің өсу және даму перспективаларын бағалау.

Зерттеу материалдары мен әдістері. Қаржылық аутсорсинг, соның ішінде бухгалтерлік есеп, бизнес-процестердің аутсорсингінің ең күрделі түрлерінің бірі болып табылады. Бұл көбінесе менеджерлердің басқару тәжірибесінен шығып кететін бірнеше процестерді бір уақытта басқару қажеттілігіне байланысты. Сонымен қатар, аутсорсерге қаржылық менеджментке, бухгалтерлік есеп пен есеп беруге қатысты қаржылық функцияларды беру коммерциялық құпияны қамтуы мүмкін құпия ақпарат пен құжаттарға қол жеткізуді талап етеді. Нормативтік-құқықтық базаның жеткіліксіз дамуы да аутсорсингті кеңінен енгізуге кедергі болып отыр. Шарттарды жасау кезінде тараптар жалпы терминологияны және қолданыстағы заңнаманы басшылыққа алады, дегенмен қызметтің ерекшеліктерін және клиент пен қызмет көрсетуші арасындағы қарым-қатынастарды ескере отырып, бұл шарттарды дұрыс ресімдеу әрқашан мүмкін бола бермейді [4].

Аутсорсинг ұйымдарға айтарлықтай ресурстық пайда әкеледі, соның ішінде:

- Көмекші бизнес-процестерге қызмет көрсетуге арналған үстеме шығындарды алып тастау, ауыспалы шығындар құрылымын өзгерту және операциялық шығындарды жалпы үнемдеу есебінен тұрақты шығындардың қысқаруына әкелетін өндірістік қорлардың құрылымын қайта құру;

- Аутсорсингтік компаниялардың мамандары – жоғары білікті адам ресурстарын пайдалану;

- Өнімнің немесе тұтынушыларға қызмет көрсету сапасын жақсартуға көмектесетін озық технологияларға қол жеткізу;

- Белгілі бір бизнес-процестерді басқарылатын объектілерден бөлу арқылы басқару күштерін негізгі құзыреттерге бағыттау мүмкіндігі, бұл ұйымдық құрылымның ұтымды болуына және бөлімшелер санының қысқаруына әкеледі.

Сайып келгенде, аутсорсинг ұйым үшін икемділікті арттыру, экономикалық ортадағы өзгерістерге тез бейімделу және жаңа өнімдер мен қызметтерді нарыққа шығару жылдамдығын арттыру сияқты жаңа стратегиялық артықшылықтарды тудырады.

Аутсорсингтік есеп функцияларына қатысты олардың кең және тар мағынасын ажырату қажет. Ағылшын тілінде бухгалтерлік есептің екі термині бар, ол біздің шындыққа тән: «Бухгалтерлік есеп» және «Қаржылық есеп». Маман емес адамдар үшін бухгалтерлік есеп көбінесе қарапайым санау жұмыстарымен ғана байланысты. Дегенмен, бухгалтерлік есептің негізгі функцияларына назар аудару керек.

Бірінші функция - тіркеу. Оның мәні бастапқы есеп құжаттарындағы жазбалар арқылы шаруашылық қызмет фактілерін тіркеуде жатыр.

Екінші функция ақпараттық. Бұл ұйымның басқару жүйесіндегі бухгалтерлік есептің негізгі функцияларының бірі. Іскерлік операцияларды құжаттарға тіркегеннен кейін мүдделі пайдаланушылар қажетті ақпаратты ала алатындай ақпаратты жүйелеу қажет. Есептеулер бойынша барлық қаржылық ақпараттың 70%-дан астамы бухгалтерлік есепке жатады. Бұл мүліктің жай-күйі мен қозғалысы туралы әртүрлі аналитикалық және жалпылау фактілерін жинайтын және сақтайтын жүйелі бухгалтерлік есеп.

Бухгалтерлік есеп берулер бірнеше есеп беру кезеңдерін қамтитын уақыт бойынша ақпарат беретіндей әрекет етеді. Осылайша, әрқашан жеке көрсеткіштердегі өзгерістерді анықтауға болады - бұл бақылау функциясы. Бақылау – бұл компанияның өз мақсаттарына жеткенін анықтауға көмектесетін процесс. Бақылаудың үш түрі бар: алдын ала, ағымдағы және кейінгі.

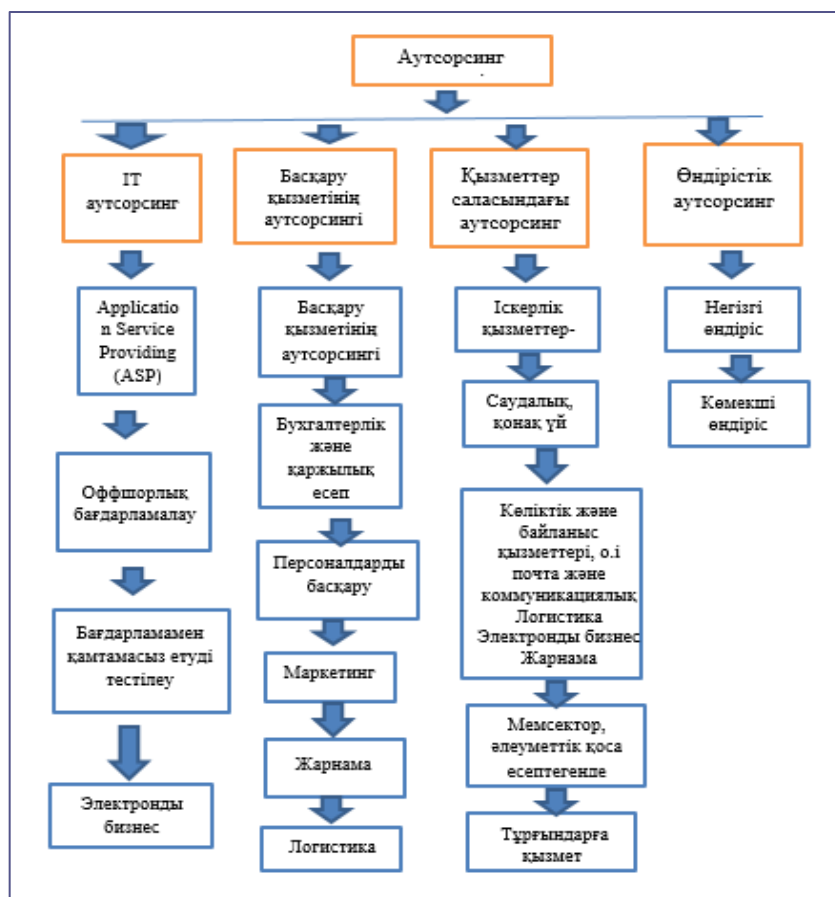
Кәсіпорын мүлкінің бүтіндігін қамтамасыз ету үшін мүлікті және төлемдерді түгендеу қолданылады. Бұл функцияны орындамай, бизнесті жүргізудің мағынасы жоқ.

Осылайша, аутсорсингке ауысу кезінде мақсатты ескеру қажет: серіктеспен бірге қандай бухгалтерлік функцияларды аутсорсингке беруге болатынын, қандай қызметтер қажет екенін және бухгалтерлік жұмыстың қандай бөлігі тапсырыс берушіде қалатынын анықтаңыз. Бухгалтерлік есеп аутсорсингіне мыналар бойынша қызметтер кіреді: қаржылық және салықтық есептілікті жасау және ресімдеу, қаржылық және салықтық құжаттаманы өңдеу, құқықтық нормаларға сәйкес есептерді жасау және бақылаушы органдарға ақпарат беру.

Қазіргі уақытта көбірек ұйымдар бухгалтерлік аутсорсингке бет бұруда. Себебі, мұндай қызметтердің көмегімен тіпті күрделі бухгалтерлік жүйенің жұмысын жылдам орнатуға және бухгалтерлік есеп пен оны қолдауға кететін шығындарды азайтуға болады.

Нәтижелер және оларды талқылау. Компанияның өнімділігі мен тиімділігін арттыру үшін жаңа және қымбат технологияларға, соның ішінде қазақстандық компанияларға қолжетімсіз болуы мүмкін ақпараттық технологияларға инвестиция салуды қажет етпей, басым бағыттарға назар аудару маңызды. Дүниежүзілік нарыққа шығу да қиын, өйткені көптеген қазақстандық компаниялардың жаһандық бәсекелестікке деген сенімі жоқ, ал батыс компаниялары әрқашан өз бизнесін сәтті дамыта бермейді.

Зерттеу бойынша әлемдік нарықта аутсорсингтің бірнеше түрлері бар. Ол төмендегі 1 суретте келтірілген [2].

Сурет 1 – Аутсорсинг түрлері

Қазіргі уақытта Қазақстандағы аутсорсингтік компаниялар 2-суретте көрсетілгендей бірнеше салаға бөлінген.

Атап айтқанда, бұл компаниялар аутсорсингтік қызмет көрсету клиенттерге жауапкершіліктен құтылуға мүмкіндік береді деп есептейді. Аутсорсингтің негізгі

принциптерін талдай отырып, клиенттік компаниялар арасындағы қарым-қатынастың өзгеруін байқауға болады.

Төмендегі 1-кестеде бухгалтерлік есеп аутсорсингінің негізгі артықшылықтары мен кемшіліктері берілген [2].

Кесте 1 – Бухгалтерлік аутсорсингтің артықшылықтары мен кемшіліктері

Артықшылықтары	Кемшіліктері
Бухгалтерлік есепті ұйымдастыру мен жүргізуге кететін шығындарды азайту еңбекақыға, салықтарға, үй-жайлар мен жабдықтарды жалға алуға, мамандандырылған бағдарламалық қамтамасыз етуді сатып алуға, сондай-ақ персоналды дамытуға арналған шығындарды азайтуды қамтиды. Компания өз қызметкерлері мен басшылығын бизнестің негізгі аспектілеріне шоғырландыра алады.	Бухгалтерлік бақылаудағы мәселелердің бірі маманның қашықтан жұмыс істей алатындығы, бұл қолайсыздықты тудыруы мүмкін, сонымен қатар құпия ақпараттың ағып кету қаупін арттырады. Үшінші тарап компанияңыздың өндірістік процестерінің ерекшеліктерін және мүмкін болатын қызметкерлерді қысқарту туралы толық хабардар болмауы мүмкін.
Жаңа технологияларға жылдам бейімделу және заңнамадағы өзгерістерге дер кезінде ден қою аутсорсингтік компаниялар жылдамдық пен икемділік танытатын сала болып табылады. Басқарудың тиімді тәжірибесі мен әдістерін қолдану, сондай-ақ басқару тиімділігін арттыру аутсорсингтік компаниялар басқалардың оң тәжірибесін ескеретін және заманауи әдістерді қолданатын сала болып табылады.	Өзіңіздің емес, басқа компанияларға білім беру мен оқытуды қамтамасыз ету, басқа ұйымдар көрсеткендей, бір қызмет көрсетушіге тәуелділікті қоса алғанда, теріс салдарға әкелуі мүмкін.

Нақты функцияларды аутсорсингтің тиімділігін сандық бағалаудың әмбебап әдісі жоқ. Аутсорсингтің тиімділігін бағалау үшін келесі әдістер қолданылады:

1. Кәсіпорын ішінде операцияны орындау құнын осы қызметті аутсорсингке жұмсалған шығындармен салыстыру.

2. Бір қызметкердің нақты табысын есептеу.

3. Функцияның аутсорсинг процесінің таза келтірілген құнын талдау.

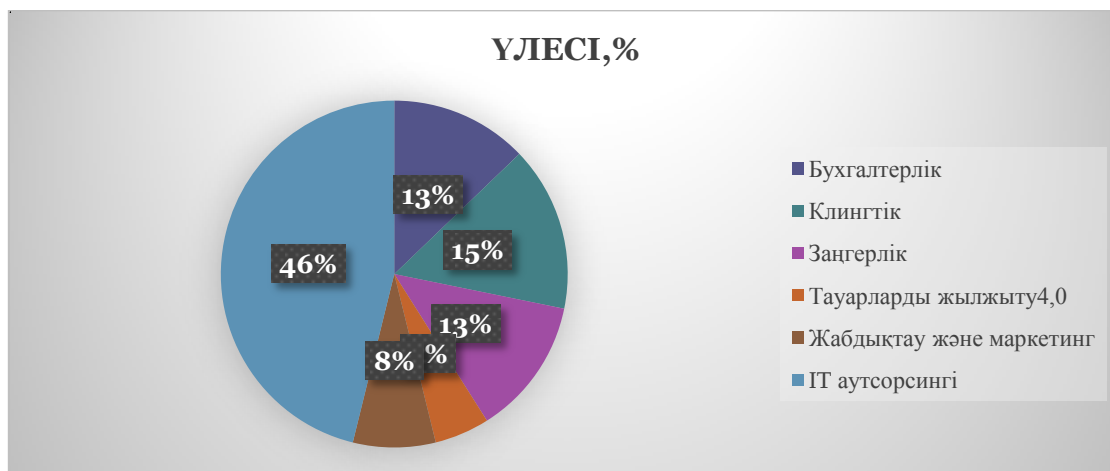
Аутсорсингті пайдалану жаңа қымбат технологияларды, соның ішінде ақпараттық технологияларды инвестициялауды қажет етпей, компанияның тиімділігін арттыру және басым бағыттарға назар аудару құралы болып табылады. Бұл қазақстандық компаниялар үшін артықшылық болуы мүмкін, олардың көпшілігі әлемдік нарықта сәтті бәсекелесу үшін әлі тым кішкентай және батыс компанияларының инвестициясымен шектеледі.

Осыны ескере отырып, тәуекелдер мен әлсіз жақтарды барынша азайта отырып, компанияларға өз мүмкіндіктерін кеңейту және позицияларын нығайту үшін есеп және аудит қызметтерін аутсорсингке алу ұсынылады. Олар сондай-ақ бухгалтерлік есеп пен ішкі аудит саласындағы білімі мен тәжірибесін үнемі жетілдіріп отыруы керек, сонымен қатар заманауи менеджмент жүйелері мен тәжірибелерін енгізу үшін аутсорсинг компаниялары қолданатын әдістер мен процедураларды зерделеуі керек.

Сонымен қатар, компаниялар тез және тиімді әрекет ете отырып, орындалатын жұмыстың сапасы мен санын жақсартуға ұмтылуы керек. Аутсорсингті енгізу жалақы мен әлеуметтік төлемдердің төмендеуіне әкелуі мүмкін, бұл өз кезегінде компанияның маркетингтік стратегиясын жақсартуға көмектеседі.

Аутсорсингтік компаниямен өзара әрекеттесуді күшейту компанияға компанияның басқа функцияларын басқарудың тиімді жүйесін құруға қажетті тәжірибені жинақтауға көмектеседі.

Қазақстанда қазіргі кезде жұмыс істейтін аутсорсингтік компаниялары мынадай бағыттары бойынша топтастырылған, сурет 2.

Сурет 2 – Аутсорсинг қызметтері бойынша топтастыру

2-суретте Google іздеу жүйесі таңдаған Қазақстанда аутсорсинг қызметін көрсететін алғашқы 100 ресми тіркелген компания көрсетілген [3]. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, қазіргі уақытта IT-компьютерлерді жөндеу және персоналды қамтамасыз ету бойынша аутсорсинг қызметі жақсы дамып келеді. Келесі кезекте құқықтық және заңгерлік есеп қызметтері, 10,0 IT аутсорсинг, 36,0 адам ресурстары, 22,0 жеткізу және маркетинг, 6,0 өнімді жылжыту, 4,0 бухгалтерлік қызметтер, 12,0 бухгалтерлік есеп, 10,0 PHARE, % бухгалтерлік қызметтер.

Белгілі бір функцияның аутсорсингін сапалы бағалау үшін банк менеджерлері осы функция үшін аутсорсинг үдерісінің SWOT талдауын пайдалана алады.

Бухгалтерлік есеп аутсорсингінің SWOT талдауы бухгалтерлік есеп функциясын үшінші тарапқа аутсорсингпен байланысты күшті (S), әлсіз жақтарды (W), мүмкіндіктерді (O) және қауіптерді (T) теориялық тексеру болып табылады. Мұндай талдаудың нақты мысалын қарастырайық.

Құпиялық ақпараттың шығуын болдырмау және бақылау үшін келісім-шартқа заңға сәйкес мұндай ағып кетуді болдырмайтын нақты ережелер енгізілуі керек.

SWOT талдауын қолдану компания басшылығына осы стратегияны сапалы түрде бағалауға және оны жүзеге асыру кезінде туындауы мүмкін қиындықтарды анықтауға мүмкіндік береді.

Кесте 2 – SWOT-бухгалтерлік қызметтердің аутсорсингіне талдау

Мықты жақтары: 1. Аутсорсингтік компанияның бар білімі мен озық технологияларға қолжетімділігі, сондай-ақ осы саладағы тәжірибесі. 2. Жұмыстың тез аяқталу жылдамдығы. 3. Соңғы өнімнің жоғары сапасы. 4. Жалақы шығындарын айтарлықтай қысқарту және осы саладағы қымбат мамандарды іздеу және төлеу қажеттілігін болдырмау.	Кемшіліктері: 1. Ішкі факторлармен байланысты кейінгі реконструкциядағы асқынулар. 2. Бақылау қызметтері үшін сыртқы провайдерге сену керек. 3. Толық төлемді дереу талап ететін соңғы өнім үшін мүмкін болатын ең жоғары шығындар.
Қауіптер: 1. Осалдықтар, әсіресе құпия ақпараттың ағып кету мүмкіндігі.	Функциялары: 1. Жаңа қызметтер, 2. Қосымша өнімді маркетинг, 3. Болашақта күрделірек функциялар үшін аутсорсингтік басқару жүйесін орнатуға

	мүмкіндік беретін жеткізушімен жұмыс істеу тәжірибесі.
Дереккөзден құрастырылған [9]	

Қорытынды. Қазақстандағы көптеген сарапшылар елдегі аутсорсинг нарығы әлі толық дамымағанын атап өтеді. Жергілікті компаниялардың аутсорсинг қызметтеріне деген ішкі сенімсіздігі басым және мұндай қызметтердің негізгі тұтынушылары шетелдік компаниялар болып табылады. Бұл компаниялар аутсорсингті жақсы түсінеді және оның бизнес-процестері үшін пайдасын оңай бағалайды.

Салық органдарының мәліметінше, шетелдік компаниялардың сұранысы аутсорсингтің өсуіне ықпал етуде. Кедендік одақтың құрылуы ресейлік компаниялардың пайда болуына байланысты Қазақстанның қызмет көрсету нарығында бәсекелестіктің күшеюіне әкелді. Қазақстандық сарапшылар консалтинг пен аутсорсингтің дамуы жалпы іскерлік мәдениеттің, компаниялар арасындағы сенімділіктің және серіктестердің кәсіпқойлығының өсуімен қатар жалғасады деп есептейді. Бұл компаниялардың тиімдірек жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін өз функцияларының бір бөлігін басқа мамандарға көбірек беретінін білдіреді.

Бухгалтерлік есепті жүргізудің екі нұсқасын – ішкі және аутсорсингті пайдалануды бағалау кезінде аутсорсингтің бірқатар маңызды артықшылықтарға ие екендігін атап өткен жөн. Дегенмен, ұйымның жеке сипаттамалары мен оның салалық ерекшеліктері де маңызды болуы мүмкін екенін есте ұстаған жөн, сонымен қатар басқару шешімдерін қабылдау үшін жедел акпарат қажет.

Бухгалтерлік аутсорсинг бухгалтерлік есептің құнын төмендетуге мүмкіндік беріп қана қоймайды, сонымен қатар жұмыстың жоғары сапасына кепілдік береді. Бухгалтерлік фирмалардың мамандары салық және бухгалтерлік есеп берумен жұмысты ұйымдастырады, бухгалтерлік есептің уақтылы жүргізілуін және құжаттаманың дайындалуын қамтамасыз етеді, сондай-ақ барлық қажетті салықтық есептер мен декларацияларды жүргізеді. Бухгалтерлік фирмалар кез келген ұйымдық-құқықтық нысандағы компанияларға өз қызметтерін ұсынады.

Қазіргі уақытта көбірек компаниялар өздерінің негізгі емес функцияларын бере бастады. Бұл бизнес-процестердің ашықтығын арттыруға, инвесторлар үшін бизнестің тиімділігі мен тартымдылығын арттыруға, сондай-ақ негізгі емес қызмет түрлерін дамытуға шығындарды азайтуға ұмтылумен түсіндіріледі.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1 Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера Нации Н.А. Назарбаева народу Казахстана: утв. 14 декабря 2012 года // <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1200002050> 04.05.2018.

2 OECD (2017a), Small, Medium, Strong. Trends in SME Performance and Business Conditions, OECD Publishing, Paris // https://read.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/small-medium-strong-trends-in-sme-performanceand-business-conditions_9789264275683-en#page1 04.05.2018.

3 «Персоналдарды ұсыну қызметі бойынша ҚР кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу бойынша» ҚР заңы Өзгерістер мен толықтырулармен 19. 12.2020 ж, <https://adilet.zan.kz>

4 Рио-де-Жанейрская декларация ООН по окружающей среде и развитию 1992 г. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.un.org/ru> (Дата обращения: 10.12.2019).

5 Г.Я. Кокушева Развитие аутсорсинга и внедрение на предприятия Казахстана. <https://articlekz.com/article/5463>

6 Branco M. C., Delgado C. Research on social and environmental accounting in Southern European countries // REVISTA ESPAÑOLA DE FINANCIACIÓN Y CONTABILIDAD Vol. XXXVIII, n. 144. octubre-diciembre 2009. - P. 663-675.

7 Yuliarinia S., Othmanb Z., Ismail K. Environmental accounting practices: A Regulatory and internal management perspective // Journal of Economic & Financial Studies. - 2017. - Vol. 05, No. 03: P. 01-11.

8 Williams B. The local government accountants' perspective on sustainability. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal – 2015. - No 6(2). – P. 267 - 287.

9 Сеилова М.М. Учет и аудит природоохранной деятельности (на примере предприятий

химической и нефтедобывающей отраслей): дис. канд. экон.- Алматы: 2003. - 178 с.

10 Д. Мазоренко. Аутсорсинг вместо расходов. <https://vlast.kz/diskussii/35079-austorsing-vmesto-rashodov.html>.

11 Аутсорсинговые компании в Казахстане <https://www.google.com>

12 Yerdavletova F. Environmental Accounting as Information Support for Ecological Controlling // Book Eurasian Studies in Business and Economics Entrepreneurship, Business and Economics. – 2015. - Vol. 2, pp. 37-47. DOI 10.1007 / 978-3-319-27573-4_3

13 Абдрахманова А., Бельгибаева А., Сартов У. Состояние и особенности экологического учета в Казахстане // Вестник Московского университета им. С. Ю. Витте. Серия 1: Экономика и управление. - 2019. - No 3(30). - С. 67-74.

14 Gupta V.K. Environmental Accounting and Reporting - An Analysis of Indian Corporate Sector. 2011. [Electronic resource] URL: <http://www.wbiconpro.com/110-Gupta.pdf>. (Date of access: 13.11.2019).

15 Шапигузов С.М., Шнейдман Л.З. Система учета природоохранной деятельности предприятия // Экологический учет и аудит: сб. статей. Под ред. Л.З. Шнейдмана.- М.: ФБК-ПРЕСС. - 1997. - С. 7 - 10.

16 Саенко К.С. Учет экологических затрат. - М.: Фин. и ст., 2005. - 376 с.

17 Ильичева Е.В. Сравнительная характеристика финансового, налогового, управленческого и экологического учета // Фундаментальные исследования. - 2009. - No 1. - С. 66–67. 15. Чхутиашвили Л.В. Организация и совершенствование экологического учета на российских предприятиях // Lex russica. - 2014. - No 2. - С. 185–198.

18 Рубанова Н.Н. Экологический учет на предприятиях промышленности строительных материалов: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.12 / Наталья Николаевна Рубанова. – Орел, 2005. – 23 с.

19 Муруева Э.К. Экологические аспекты бухгалтерского учета (на примере лесного сектора экономики): дис. ... канд. экон. - СПб., 2007. – 282 с.

20 Schaltegger S., Zvezdov D. Bennett M, The Increasing Involvement of Accountants in Corporate Sustainability Management // Journal of the Asia-Pacific Centre for Environmental Accountability. – 2010.- December.

REFERENCES

1 Strategy "Kazakhstan-2050": a new political course of the established state. Message of the President of the Republic of Kazakhstan – Leader of the Nation N.A. Nazarbayev to the People of Kazakhstan: approved on December 14, 2012 // <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1200002050> 04.05.2018.

2 OECD (2017a), Small, Medium, Strong. Trends in SME Performance and Business Conditions, OECD Publishing, Paris // https://read.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/small-medium-strong-trends-in-sme-performanceand-business-conditions_9789264275683-en#page1 04.05.2018.

3 Doing Business 2018. Reforming to Create Jobs. A World Bank Group Flagship Report// <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/AnnualReports/English/DB2018-Full-Report.pdf> 07.05.2018.

4 Rio-de-Zhanejrskaja deklaracija OON po okruzhajushhej srede i razvitiju 1992 g. [Electronic source] URL: <http://www.un.org/ru>. (Date of access: 10.12.2019).

5 Rukovodstvo GRI – standart otchetnosti v oblasti ustojchivogo razvitija. [Electronic source] URL: <http://www.slideshare.net/vadimv/gri#13713206366251&hide=Spinner>. (Date of access: 10.12.2019)

6 Branco M.C., Delgado C. (2009). Research on social and environmental accounting in Southern European countries. REVISTA ESPAÑOLA DE FINANCIACIÓN Y CONTABILIDAD Vol. XXXVIII, n. 144. octubre-diciembre. - P. 663-675.

7 Yuliarinia S., Othmanb Z., Ismail K. (2017). Environmental accounting practices: A Regulatory and internal management perspective. Journal of Economic & Financial Studies, 05(03), 01-11.

8 Williams B. (2015). The local government accountants' perspective on sustainability. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, 6 (2), 267–287.

- 9 Seilova M.M. (2003). Uchet i audit prirodoohrannoj dejatel'nosti (na primere predpriyatij himicheskoy i neftedobyvajushhej otraslej): dis. kand. Jekon (178 p.), Almaty.
- 10 Zhumabekova G. Zh. (2000). Organizacija ucheta i audita v agrobirzhah: dis. kand. Jekon (150 p).- Almaty.
- 11 Zhumabekova G. Zh., Kypshakbaeva A. S. (2012). Organizacija upravlencheskogo ucheta prirodoohrannoj dejatel'nosti. Vestnik KazNTU im. Satpaeva, 3 (91).
- 12 Yerdavletova F. (2015). Environmental Accounting as Information Support for Ecological Controlling. Book Eurasian Studies in Business and Economics Entrepreneurship, Business and Economics. (pp. 37-47). DOI 10.1007 / 978-3-319-27573-4_3
- 13 Abdrahmanova A., Bel'gibaeva A., Sartov U. (2019). Sostojanie i osobennosti jekologicheskogo ucheta v Kazahstane. Vestnik Moskovskogo universiteta im. S. Ju. Vitte. Serija 1:Jekonomika i upravlenie, 3(30), 67-74.
- 14 Gupta V.K. (2011). Environmental Accounting and Reporting - An Analysis of Indian Corporate Sector. [Electronic resource] URL: <http://www.wbiconpro.com/110-Gupta.pdf>. (Date of access: 13.11.2019).
- 15 Shapiguzov S.M., Shnejdman L.Z. (1997). Sistema ucheta prirodoohrannoj dejatel'nosti predpriyatija. Jekologicheskij uchet i audit: Sb. statej; Pod red. L.Z. Shnejdmana.- M.: FBK-PRESS, 7-10.
- 16 Saenko K.S. (2005). Uchet jekologicheskikh zatrat. - M.: Fin. i st., 376.
- 17 Il'icheva E.V. (2009). Sravnitel'naja harak-teristika finansovogo, nalogovogo, upravlencheskogo i jekologicheskogo ucheta. Fundamental'nye issledovanija. 1, 66–67.
- 18 Chhutiasvili L.V. (2014). Organizacija i sovershenstvovanie jekologicheskogo ucheta na rossijskikh predpriyatijah. Lex russica, 2, 185–198.
- 19 Rubanova N. N. (2005). Jekologicheskij uchet na predpriyatijah promyshlennosti stroitel'nyh materialov: avtoref. dis. ... kand. jekon. nauk : 08.00.12 / Natal'ja Nikolaevna Rubanova (23 p.). Orel.
- 20 Murueva Je.K. (2007). Jekologicheskie aspekty buhgalterskogo ucheta (na primere lesnogo sektora jekonomiki): dis. ... kand. Jekon (282 p.). Sankt-Peterburg.
- 21 Schaltegger S., Zvezdov D., Bennett M. (2010). The Increasing Involvement of Accountants in Corporate Sustainability Management. Journal of the Asia-Pacific Centre for Environmental Accountability. December.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена проблеме поиска путей экономии организациями в период В статье рассматривается понятие и значение, а также роль бухгалтерского аутсорсинга в общей учетной системе предприятия. Исследованы преимущества, недостатки и перспективы применения аутсорсинга в Казахстане. Определены направления, правовые основы, варианты ведения бухгалтерского и налогового учета в сфере использования аутсорсинга. Обозначены проблемы отражения расходов на аутсорсинг в действующей системе учета и предложены варианты их решения.

Современное эволюционирование рыночных отношений отмечается постоянными метаморфозами в структуре предприятий, нацеленных на оперативную адаптацию к колебаниям рынка без дополнительных расходов. Длительный процесс выхода из кризиса в нашей стране предъявляет сложные требования к корпоративной живучести, особенно для субъектов малого и среднего бизнеса, сталкивающихся с вызовами конкуренции крупных участников рынка. В этом контексте возникает проблема необходимости анализа издержек и разработки мероприятий по их оптимизации, где аутсорсинг выступает в качестве одного из востребованных решений. В Казахстане аутсорсинг, особенно в секторе бухгалтерского учета, представляет собой относительно новую концепцию. Несколько лет назад понятие внешней бухгалтерии было почти неизвестно, но сегодня услуги аутсорсинга бухгалтерского учета становятся все более популярными. Этот рост спроса стимулирует быстрое развитие рынка компаний, предоставляющих такие услуги. Аутсорсинг бухгалтерского обслуживания включает в себя широкий спектр бухгалтерских операций, таких как обработка первичной документации, формирование финансовой отчетности, представление налоговых деклараций в соответствующие органы, а также ежемесячный расчет заработной платы и соответствующих

налогов и сборов на основе предоставленных данных о рабочем времени, принятии и увольнении персонала, их нетрудоспособности, отпусках и так далее. Кроме того, услуги консультирования в области бухгалтерского учета могут быть предоставлены как на месте, с выездом специалиста-аутсорсера в офис заказчика, так и в офисе специализированной бухгалтерской компании.

УДК 338.432
МРНТИ 06.71.07

Есенгалиева С.М., PhD, к.э.н. (РФ), и.о. доцента, <https://orcid.org/0000-0002-6476-0282>
НАО «Западно-Казахстанский аграрно-технический университет имени Жангир хана», г. Уральск, ул. Жангир хана 51, 090009, Казахстан, salta_em@mail.ru

Yessengaliyeva S.M., PhD, candidate of economic sciences (RF), acting associate professor, <https://orcid.org/0000-0002-6476-0282>
NJSC «West Kazakhstan Agrarian and Technical University named after Zhangir khan», Uralsk, Zhangir Khan 51, 090009, Kazakhstan, salta_em@mail.ru

К ВОПРОСУ ОБ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ОЦЕНКЕ РАЗВИТИЯ ПЛЕМЕННОГО ЖИВОТНОВОДСТВА В ЗАПАДНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ ON THE ISSUE OF THE ECONOMIC ASSESSMENT OF THE DEVELOPMENT OF LIVESTOCK BREEDING IN THE WEST KAZAKHSTAN REGION

Резюме

Статья посвящена изучению проблем проведения экономической оценки в племенном животноводстве, анализу тенденций развития племенного животноводства в стране. В работе проведен анализ основных показателей развития животноводческих хозяйств по разведению племенных пород крупного рогатого скота. В ходе исследования выявлены текущие проблемы и предложены основные пути повышения эффективности развития отрасли племенного животноводства.

ANNOTATION

The article is devoted to the study of problems of economic evaluation in pedigree cattle breeding, analysis of trends in the development of pedigree cattle breeding in the country. The paper analyzes the main indicators of the development of livestock farms for breeding pedigree breeds of cattle. In the course of the study the current problems are identified and the main ways to improve the efficiency of development of the breeding livestock breeding industry are proposed.

Ключевые слова: экономическая эффективность, экономический эффект, отрасль животноводства, эффективность отрасли животноводства, продуктивность животных, рентабельность

Key words: economic efficiency, economic effect, livestock industry, efficiency of livestock industry, animal productivity, profitability

Введение. В современных условиях является актуальным вопросом процесс разработки и дальнейшей реализации системы технологических, экономических и организационных мер в целях повышения экономической эффективности селекционной и племенной работы. Ведь именно постоянное проведение селекционно-племенной работы направлено на эффективное и рациональное использование потенциала генетических свойств КРС по показателям получения приплода и мясной продуктивности. Также проведение таких работ направлено на решение проблемы восстановления численности крупного рогатого скота в кратчайшие сроки, и как следствие повышение выхода мяса и продуктивных качеств разводимого скота.

В настоящее время в экономике любой страны достаточно успешно функционировать может только конкурентоспособное производство, которое основано на внедрении и